

N:o 168.

Herr P. Waldenström, om ändrad lydelse af 32 §
regeringsformen.

Att lag och praxis stå i strid mot hvarandra, kan icke vara annat än skadligt. Om alltså samhällsutvecklingen gjort en från lagen afvikande praxis nödvändig eller lämplig, så bör lagen ändras. I synnerhet gäller detta, när lagen är en grundlag.

I R. F. § 7 föreskrifves, att alla regeringsärenden med undantag af sådana, som i §§ 11 och 15 omförmälas (d. v. s. ministeriella mål och kommandomål), skola inför konungen i statsrådet föredragas och der afgöras. Och i samma grundlags § 32 säges, att sändebud hos främmande magter och tjänstemän vid beskickningarna skola nämnas af konungen i den ordning, som i § 11 i fråga om ministeriella måls behandling föreskrifven är. Nu har emellertid på sidan om denna lag utbildat sig den praxis, att äfven tjänstemän i utrikesdepartementet nämnas i ministeriel konselj, när dessa tjänstemän äro af norsk nationalitet.

Att norske män anställas i utrikesdepartementet, det kan jag icke annat än finna fullkomligt riktigt. Ty om än detta departement formaliter är ett *svenskt* statsdepartement, så har det dock realiter en *öfvervägande unionel* karakter. Men högst olämpligt måste det väl anses vara, att utnämning till tjänst inom detsamma sker på helt annat sätt, när en svensk man än när en norrman skall nämnas.

Enligt de upplysningar, som under diskussionen öfver dechargebetänkandet i Andra Kammaren år 1900 meddelades af herr utrikesministern, hafva sedan sextio år — med endast ett undantag — och sedan åtta och trettio år undantagslöst samtliga i kabinettet anställde norrmän

förordnats på ministeriel föredragning*. Att detta icke öfverensstämmer med vår regeringsform, framhölls icke blott af konstitutionsutskottet utan äfven af dess reservanter. Sålunda ansågo herrar G. A. Berg och Sebastian Tham af Första Kammaren, att den af utskottet gjorda anmälan om herr von Dittens förordnande till kabinettssekreterare icke bort stödja sig på annat förhållande än det, att förordnandet meddelats i s. k. ministeriel konselj i stället för i den uti 7 § R. F. föreskrifna ordning. I samma syfte uttalade sig herrar Boëthius och Liljeholm af Andra Kammaren äfvensom undertecknad i hvar sin särskilda reservation. Herrar friherre Barnekow, Olsson i Ättersta och Pettersson i Österhaninge yttrade: »Äfven vi hafva ansett, att härutinnan en afvikelse från gällande grundlag egt rum», och att »det anmärkta förfaringssättet uppenbarligen saknar stöd i rikets grundlag», ja att »det kunde ifrågasättas, om det icke vore af den art, att § 106 R. F. bort tillämpas». Herrar Dahn och Andersson uttalade såsom sin mening, att utnämning af en norрман inom utrikesdepartementet »ej kunde ega rum utan lagöfverträdelse, vare sig förordnandet skedde enligt § 28 i statsrådet eller enligt § 11 i ministeriel konselj». Herr Johnsson anförde bland annat: »Jag vill gerna medgifva, att sistnämnda form (d. v. s. statsråd) för dylika utnämningar är att föredraga framför ministeriel konselj, då i förra fallet nödig kontroll öfver ärendenas behandling derigenom vinnes.» Herr Darin kallade nu sagda, sjuttiofemåriga praxis »en af omständigheterna framkallad modus vivendi», som man väl borde vidblifva, »till dess de förändrade grundlagsbestämmelser, som kunde finnas i detta hänseende vara önskvärda, kommit till stånd». *Inom utskottet rådde alltså ingen meningsskiljaktighet* i fråga om åtgärdens förhållande till nu gällande grundlag.

Bland dem, som yttrade sig i Kammaren, fans ingen heller, som gjorde försök att framställa förfarandet såsom grundlagsenligt. Hans excellens herr utrikesministern betecknade till och med det, att norske män kunna vinna anställning i utrikesdepartementet, såsom en »vid sidan af grundlagen uppkommen praxis». Och till stöd för sättet att utnämna dem i ministeriel konselj anförde han ej annat än »att så skett sedan 60 år med endast ett undantag». Herr v. Friesen, med hvilken en stor mängd af kammarens ledamöter instämde, uttalade sig på liknande sätt. Det vore »en viss praxis», som »på grund af händelsernas tvingande magt sedan årtionden utbildat sig och vunnit häfd vid sidan af grundlagen». Herr Höjer kallade det en »konstitutionel praxis», som

* Andra Kammarens protokoll 1900 n:o 45 sid. 16 f.

visserligen »stode i strid med ett grundlagsbuds ordalydelse», men dock »hade för sig 75 års häfd». Men det som strider mot grundlagens ordalydelse, det strider mot grundlagen sjelf, ty grundlag skall enl. R. F. § 84 i hvarje särskildt fall efter sin ordalydelse tillämpas.

Att det ur unionel synpunkt är rättmätigt och ur saklig synpunkt ändamålsenligt och viktigt, att norske män, som, för att begagna konstitutionsutskottets ord 1877, »äro bekanta med sitt lands lagar, författningar, förvaltnings- och öfriga förhållanden», vinna anställning i utrikesdepartementet, det torde numera vara allmänt erkänt. Men då bör det väl också anses högst nödigt och nyttigt, att grundlagen ändras till öfverensstämmelse dermed. Under diskussionen i Andra Kammaren yttrade hans excellens herr utrikesministern: »Här måste det ena eller det andra vika: antingen gören I det omöjligt för departementet att fylla sin unionella pligt eller också bören I, till dess grundlagen blir ändrad, utan förbehåll erkänna den praxis, som med Riksdagens fulla kännedom vuxit upp.» Men att låta en sådan situation af motsats mellan praxis och grundlag fortfara, det är icke egnadt att uppehålla och stärka grundlagens helgd.

Den ändring, som erfordras, torde kunna göras antingen genom ett nytt moment i R. F. § 28 eller genom ett tillägg i dess § 32, och då jag anser det senare mer lämpligt, så hemställer jag, att Riksdagen må för sin del besluta,

att R. F. § 32 skall hafva följande förändrade lydelse: Sändebud hos främmande magter *äfvensom tjänstemän i utrikesdepartementet* och vid beskickningarna nämne konungen i den ordning, som i 11 § i fråga om ministeriella måls behandling föreskrifven är.

Stockholm den 26 februari 1901.

P. Waldenström.